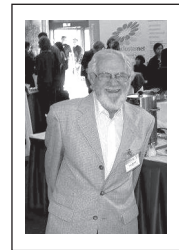

Megemlékezés Métneki János professzorról

A hazai egészségnevelés megalapítójának emlékére

Prof. Dr. Simon Tamás, a Magyar Rákellenes Liga elnöke

Tisztelt Gyászolók!

Métneki János professzor családtagjai, rokonai, barátai, ismerősei, tanítványai és tisztelői!

Búcsúzni jöttünk attól az embertől, és megemlékezni arról az emberről, aki a 20. század második felétől a 21. század első évtizedéig meghatározó személyisége volt a hazai egészségügyi felvilágosításnak, egészségnevelésnek, egészségvédelemnek, egészségmegőrzésnek és egészségfejlesztésnek.

Az előbb felsoroltak mind a határterületen dolgozó egészségügy egy-egy ágát jelentik, de művelésüket, sőt, néhányuk magyar elnevezésének meghonosítását is Métneki János nevéhez köthetjük.

A sors és az egészséges életmód, melynek szabályait mindig betartotta, különlegesen hosszú életkort adott neki. Példájával is bizonyította, hogy aki rendszeresen mozog (még 97 éves korában is minden reggel tornázott), egészségesen táplálkozik, nem hízik el, nem él a káros szenvedélyek egyikével sem, és aki egész életével azt példázta, hogy optimistán és jókedvűen kell viszonyulni az élet nem mindig egyszerű dolgaihoz, az sokáig fog élni.

Métneki János 1914-ben, az I. világháború első évében, szombathelyi orvoscsaládban született. A középosztályra jellemző családból – édesapja hivatásának folytatójaként – a *Pécsi Egyetem Orvosi Karára* került, ahol 1938-ban kapott diplomát. Miután ilyen hosszú ideig élt, megélte a rubindiplomát, amit 70 év után, és a platinadiplomát is, amit 75 év után adnak (ezt Magyarországon végzett orvosok közül eddig csak öten éltek meg). Élete első szakaszában gyakorló orvosi munkát folytatott, fogorvosi szakképesítést szerzett, de dolgozott sebészként is. A II. világháború alatt – szerencséjére – munkaszolgálatosként kórházi beosztásban dolgozott, mint ahogyan megjegyezte, még megkülönböztető jelzéseket sem kellett viselnie.

A háború után egészen az ötvenes évek közepéig folytatott gyakorló orvosi tevékenységet, de már aktívan részt vett az egészségügyi dolgozók szakszervezetének munkájában, s mint az egészségpolitika iránt érdeklődőt, kiemelték az akkori *Népjóléti – később Egészségügyi – Minisztériumba*. Itteni tevékenységének fontos epizódja, hogy az Észak-Koreában működő magyar kórház felelőse volt, 1956-ban ő szerelte le az intézményt. Távollétében, a forradalom alatt állásából elbocsátották, majd visszavették. 1958-ban találkozott azzal a munkaterülettel, mely később élethivatását jelentette. Rábízták az *Egészségügyi Minisztérium Egészségügyi Felvilágosító Osztályának* vezetését, melynek alapjain 1960-ban létrejött az *Egészségügyi Felvilágosítási Központ*. Ez volt a későbbi *Egészségnevelési Intézet* – a jelenlegi *Országos Egészségfejlesztési Intézet* – anyaintézménye, melynek 1975-ig igazgatója volt. Saját kérésére vonult nyugdíjba, de 2012 szeptemberéig szaktanácsadóként folyamatosan dolgozott.

Elhangzott Métneki János professzor 2014. augusztus 29-én, a Fiumei úti Sírkertben tartott búcsúztatásán.

Ha rövid összefoglalót szeretnék adni egészségpolitikai és tudományos munkásságáról, akkor ki kell emelnem, hogy nem szerette az *egészségügyi felvilágosítás* kifejezést. Többször mondta, hogy nekünk nem az egészségüggyel kell foglalkoznunk, hanem az egészségre kell nevelnünk a lakosságot. Így ő honosította meg hazánkban az angol *health education* kifejezés magyar fordítását, az *egészségnevelést*.

Amikor az *Egészségügyi Világszervezetben* a nyolcvanas évektől erre a tudományterületre bevezették a *health promotion* kifejezést, János sokáig vajúdott, hogy hogyan magyarosítsuk. Ő az *egészségmegőrzés*, *egészségvédelem* kifejezések mellett tört lándzsát, de manapság már az *egészségfejlesztés* kifejezést használjuk, melyet egy későbbi munkatársa javaslatára fogadtak el.

János alapvető elképzelése az volt, hogy ezt a munkaterületet nem szabad csak orvosoknak művelni, hanem pedagógusokat, pszichológusokat, szociológusokat is be kell vonni. Tisztázni kellett magát a fogalmat is, hogy pontosan mit jelent ez a nehezen megfogalmazható munkaterület. János megalkotta az *egészségmegőrzés piramisát*, melynek első lépcsője az *ismeret*, második lépcsője a *magatartás*, a harmadik pedig az *öntevékenység*. Így az él egészségesen, akinek helyes ismeretei vannak az egészségről, annak értékéről, megtartási szabályairól, és ezen ismeretek birtokában ő maga is helyes magatartás követ, sőt, nem elégszik meg ezzel, hanem öntevékenyen tesz is azért, hogy mások is megismerjék, betartsák és kövessék az egészséges életmód szabályait. Ennek a modellnek megalkotója – ismét hangsúlyozom – hazánkban Métényi János volt. Tanítványai követik ezeket a szabályokat.

A gyakorlati egészségnevelésben ő hívta fel a figyelmet a helyes szlogenek fontosságára. Reklámetikával is foglalkozó kutatóként azt tartotta, hogy a jól komponált szlogen mozgósító erejét ki kell használni az egészségnevelés céljainak megvalósításában. Itt most csak két szlogenjéről emlékeznek meg. Az 1960-as évek közepén lehetett a mozihíradókban látni az *Egészségügyi Felvilágosító Központ* rövid filmjeit, ennek egyik figurális megjelenését, az EKG-görbe „R” hullámát, mint gátfutó-átugró férfialakot és a szöveget: *Törődjön többet egészségével!* A másik jellegzetes szlogen, melyet János fogalmazott meg, de megjelenéséről utódja gondoskodott: *„Az egészség érték!”* Ez a szlogen végtelenül fontos, ez hívja fel a figyelmünket arra, hogy az embereknek gazdálkodniuk kell az egészségükkel. Ha tudjuk, hogy van egy értékünk, azt óvnunk, védünk, és nem elfecsérelnünk kell. Én elsősorban azt tanultam Métényi Jánostól, hogy az ember egészsége része a vagyonának, és azzal gazdálkodnia kell. Ha ennek nincsen tudatában, akkor élete rövidebb lesz. Azt mindannyian tudjuk, hogy aki megszületett, az meg is fog halni, de nem közömbös, hogy mikor és hogyan. Aki ismeri és betartja az egészséges életmód szabályait, aki időben fordul orvoshoz, és az egészségügytől kapott tanácsokat elfogadja és betartja, az az egészségével értéként gazdálkodik, és – mint János példája mutatja – sokáig, és mint ahogy tudjuk, boldogan fog élni.

Métényi János kiváló tanár is volt. Öt évig az *Országos Onkológiai Intézetben* volt szaktanácsadó, 1975-től 2007-ig pedig a Budapesten működő *Egészségügyi Főiskolán* előbb docensként, majd címzetes főiskolai tanárként működött. A gyógytornász, a közegészségügyi ellenőr és a védőnő szakon hosszú ideig eredményesen tanította az egészségnevelést, számos hallgatója írta nála szakdolgozatát, és alkalmazza mindennapos gyakorlati munkájában a tőle elsajátított módszereket.

Megalapította az *Egészségnevelési Tudományos Egyesületet*, 1960-ban pedig létrehozta az *Egészségügyi felvilágosítás* című folyóiratot, mely *Egészségnevelés*, később *Egészségmegőrzés*, jelenleg *Egészségfejlesztés* címmel a szakma tudományos módszertani, továbbképző és ismeretterjesztő fórumaként napjainkban is működik.

Azt, hogy mennyire fogékony volt a szakterület változásaira, bizonyítja, hogy 87 éves korában kezdett el foglalkozni a férfiak egészségével. Nekem is ő hívta fel a figyelmet e munkaterületre. 92 éves korában a *Férfiak Egészségének Európai Fórumán*, Bécsben csodálatos előadást tartott, és próbálta megmagyarázni, hogy miért olyan rosszak a hazai adatok. Aláhúzta, hogy alapvetően szükséges az életmód megváltoztatása, a rendszeres fizikai aktivitás, a nemdohányzás, az elhízás megelőzése, valamint a stressztűrés, stresszkezelés propagálása. Az ő javaslatára 2008 óta tartok e témában speciálkollégiumot orvostanhallgatók számára. Évente közel 50 érdeklődő végzi el a kurzust, melyhez az első tankönyvet Métényi János cikkeinek gyűjteményéből állítottuk össze.

IN MEMORIAM PROF. DR. MÉTNEKI JÁNOS (1914–2014)

Azt, hogy Magyarországon létezik magas színvonalú szervezett egészségfejlesztés, egészségnevelés, Météki János nemzetközi szinten is propagálta, rendszeresen részt vett az egészségnevelés nemzetközi eseményein. Munkásságát az *Egészségnevelés Nemzetközi Uniója Európai Bizottsága kitüntető oklevéllel*, a *Francia Orvosi Akadémia ezüstéremmel* ismerte el. 1975-ben, nyugdíjba vonulásakor megkapta a *Magyar Népköztársasági Érdemérem arany fokozatát*, 1978-ban a *Pápai Páriz Emlékérmét*, 1998-ban a *Pro Sanitate Érmét*, 2001-ben a *Szendei Ádám Emlékérmét*, 2003-ban pedig a *Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkeresztjét*.

Amikor összefoglalom életútjának ismertetését, azt kell megállapítanom, hogy gazdag életutat ismertünk meg, és gazdag életmű maradt ránk Météki János után, aki József Attilával elmondhatta, hogy:

*Én egész népemet fogom
nem középiskolás fokon
taní-
tani!*

Rajtunk áll, hogyan gazdálkodunk ezzel a gazdag örökséggel.
Megrendülten búcsúzunk tőled, János. Béke poraidra!

